

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3
GOOD GOVERNANCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING
THE SCHOOL EFFECTIVENESS IN SUPHANBURI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

¹อัญชลี โลเชียงสาย Anchalee Lochiangsai

²อรพรรณ ตูจินดา Oraphan Toujinda

³ดวงใจ ชนะสิทธิ์ Duangjai Chanasid

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม Nakhon Pathom Rajabhat University

¹Corresponding Author Email: anchaleelo2559@gmail.com

Received January 24, 2022; Revised March 4, 2022; Accepted: March 31, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีเพื่อศึกษา 1) ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับประสิทธิภาพของสถานศึกษา และ 3) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 313 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนกระจายตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความรับผิดชอบ คุณธรรม ความคุ้มค่า ความมีส่วนร่วม และรายด้านที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความโปร่งใส และนิติธรรม

2) ระดับประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่

การพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก การปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน การผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และรายด้านที่อยู่ในระดับมาก คือ การแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

3) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย หลักความคุ้มค่า (X_6) หลักความมีส่วนร่วม (X_4) หลักนิติธรรม (X_1) และหลักความรับผิดชอบ (X_5) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 79.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมการวิเคราะห์การถดถอย คือ $\hat{Y}_{tot} = 0.68 + 0.50(X_6) + 0.15(X_4) + 0.83(X_1) + 0.11(X_5)$

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา; ประสิทธิภาพของสถานศึกษา; ประถมศึกษา

Abstract

This research aims to: 1) study the level of good governance of school administrators; 2) study the level of the school effectiveness; and 3) analyze the good governance of school administrators affecting effectiveness of schools under Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 3. The sample was 313 administrators and teachers under Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 3, derived by proportional stratified random sampling distributed by school size. The research instrument was a questionnaire constructed by the researcher. Data were analyzed with frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The research results were found as follows;

1 Overall the good governance of school administrators was at the highest level. The aspects with the highest level were accountability, morality, efficiency and effectiveness, and participation; while the aspects with a high level were transparency and rule of the law.

2 Overall the school effectiveness was at the highest level. The aspects with the highest level were ability to develop positive attitudes and ability to change and develop schools, ability to produce high-achieving students; while the aspect with a high level was problem-solving in school. The good governance of school administrators in the aspects for efficiency and effectiveness (X_6), participation (X_4), rule of the law (X_1), and accountability (X_5) together predicted the school effectiveness (Y_{tot}) at the percentage of 79.60 with statistical significance level of .05. The regression analysis equation was: $\hat{Y}_{tot} = 0.68 + 0.50 (X_6) + 0.15 (X_4) + 0.83 (X_1) + 0.11 (X_5)$

Keywords: school administrators' good governance; school effectiveness.; primary educational

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบที่หลากหลายมีความทันสมัยมากขึ้น มีการนำรูปแบบการบริหารต่างๆ มาบริหารทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสภาพการศึกษาในปัจจุบัน ที่จะต้องมีการนำรูปแบบการบริหารต่างๆ มากำหนดแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและเอื้อกับประโยชน์ของสถานศึกษาให้มากที่สุด ดังนั้นหลักการและวิธีการต่างๆ นั้นจะต้องสามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์ได้จริง หลายปีที่ผ่านมาธรรมาภิบาล (good governance) หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศยุคนี้ เพราะเมื่อเกิดมีนโยบายต่างๆ และจะนำไปสู่การปฏิบัติ ก็จะมีการพิจารณาว่าทำอย่างไรจะบรรลุผล และสิ่งหนึ่งที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนก็คือการยึดหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นคำที่ได้ยินกันมาหลายทศวรรษ หลังจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในช่วง พ.ศ. 2540 ในประเทศไทยของเรา เป็นเหตุให้เกิดการปฏิรูปประเทศครั้งสำคัญทั้งด้านการเมือง และการบริหารราชการแผ่นดินที่นำหลักการสำคัญของธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ให้เป็นผล เกิดการบัญญัติคำว่า ‘ธรรมาภิบาล’ ขึ้น (สถาบันพระปกเกล้า, 2558) ดังนั้น ผู้อำนวยการสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา มีหน้าที่ในการบริหาร บังคับบัญชา ควบคุม กำกับติดตามการปฏิบัติงานและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา โดยธรรมาภิบาลกับการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารของผู้บริหาร ซึ่งธรรมาภิบาลนับเป็นปัจจัยที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษาและตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีกล่าวไว้ว่า หลักธรรมาภิบาลควรมีหลักพื้นฐานอย่างน้อย 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าคุ้มทุน ซึ่งหลักธรรมาภิบาลดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา เน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาทุกแห่ง และในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งนับได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญในการจัดระบบการบริหารงานต่างๆ ภายในสถานศึกษา ทั้งด้านงานวิชาการ ด้านงานงบประมาณ ด้านงานบริหารงานบุคคล และด้านงานบริหารงานทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือเรียกอีกอย่างว่าหลักธรรมาภิบาล ซึ่งยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมี

ส่วนร่วมและหลักความคุ้มค่า นำมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายต่างๆ สู่การปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการให้โรงเรียนมีคุณภาพทั้งในด้านผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน ส่งผลให้บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัดไม่ว่าจะเป็นกฎระเบียบของโรงเรียน การสั่งการของผู้บังคับบัญชาหรือความรับผิดชอบในหน้าที่ รวมไปถึงการใช้จ่ายงบประมาณต่างๆ ของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลพรรณ พิงดวง (2560) ที่ทำงานวิจัยเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยผลการวิจัยพบว่าหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยความสัมพันธ์ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ประสิทธิผลจะอยู่ในด้านการลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน ความใส่ใจในระบบ ความพึงพอใจในงานและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้ อนงค์ อาจจงทอง (2557) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน และระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกและอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ตัวกำหนดและบ่งชี้ว่าสถานศึกษานั้นจะประสบความสำเร็จตามที่ตั้งไว้หรือไม่นั้นก็คือประสิทธิผลของสถานศึกษาที่จะเป็นตัวบ่งชี้ว่า การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาบรรลุตามวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้จำเป็นต้องมีการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งเป็นการศึกษาถึงข้อมูลความสำเร็จของสถานศึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงประสิทธิผล ซึ่งประสิทธิผลของสถานศึกษา เกิดจากสถานศึกษาที่มีสภาพทางสังคม บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวผู้เรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความพร้อมในด้านทรัพยากรต่างๆ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีงบประมาณและทรัพยากรมนุษย์ที่เพียงพอ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและทักษะในด้านต่างๆ เพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงและยั่งยืน (พิมพ์พรณ สุริโย, 2552) อีกทั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีแนวคิดเรื่องประสิทธิผลสถานศึกษา กล่าวว่าประสิทธิผลของสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษาเพราะเป็นการตัดสินว่าการบริหารสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ โดยที่สถานศึกษาถือเป็นองค์การในระบบสังคมหนึ่ง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2555)

ในการดำเนินงานตามนโยบายเพื่อพัฒนาหน่วยงานให้มีคุณธรรม และความโปร่งใส ตามแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ได้มีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาหน่วยงานทั้งเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มีคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และให้ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการตามหน่วยงานต้นสังกัดทั้ง 6 ด้าน คือ 1)ด้านความโปร่งใส 2) ด้านความพร้อมรับผิด 3) ด้านความปลอดภัยจากการทุจริตในการปฏิบัติงาน 4) ด้านวัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กร 5) ด้านคุณธรรมการทำงานในหน่วยงาน และ 6. ด้านการสื่อสารภายในหน่วยงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้สถานศึกษาถือเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 มีจุดเน้นในการพัฒนาและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ คือ ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม มีจิตอาสา มีทัศนคติที่ดีต่อบ้านเมือง นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความเป็นเลิศด้านทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน และการคิดเลขเป็น เพิ่มโอกาสทางการศึกษา มีความเสมอภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มีรูปแบบการบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วม เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการจัดการศึกษา เพิ่มขวัญ กำลังใจ สวัสดิการและความก้าวหน้าทางวิชาชีพอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม เตรียมความพร้อมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเด็กปฐมวัยอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมการแข่งขันทักษะทางวิชาการ ศิลปะพื้นบ้าน อย่างเป็นรูปธรรม มีความเข้มแข็งในเรื่องระบบการนิเทศและระบบประกันคุณภาพการศึกษา และเน้นการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการทดสอบระดับชาติให้สูงขึ้น โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทิศทาง รูปแบบต่างๆ รวมไปถึงวิธีการในการจัดการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย และหลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลจึงเป็นหลักการที่ครอบคลุมงานในทุกๆ ด้านขององค์กรเพื่อให้สถานศึกษามีประสิทธิผลที่ดี ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดที่เกิดแก่ผู้เรียน

บทความวิจัยนี้นำเสนอ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ซึ่งผลการวิจัยจะนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการนำหลักการบริหารไปพัฒนาสถานศึกษาและลงมือปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุดและให้บรรลุผลสำเร็จที่ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3
3. เพื่อวิเคราะห์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,619 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 101 คน ครูจำนวน 1,518 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาจำนวน 313 คน โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970: 608 อ้างถึงใน จิตติรัตน์ แสงเลิศอูทัย, 2557) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยกระจายตามขนาดของโรงเรียนได้ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 20 คน และครูจำนวน 293 คน โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อความเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist)

ขั้นตอนที่ 2 สอบถามระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษามีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ของ Likert (1932 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2551)

ขั้นตอนที่ 3 สอบถามระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) มีการตรวจสอบความตรงด้านโครงสร้างเนื้อหาและภาษา (content validity) แล้วหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความถาม และวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

ผลการการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1) ผลการวิจัยพบว่าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน พบว่า แต่ละด้านอยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักความรับผิดชอบ รองลงมา คือ หลักคุณธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักนิติธรรม

วัตถุประสงค์ที่ 2) ผลการวิจัยพบวาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก รองลงมา คือ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

วัตถุประสงค์ที่ 3) ผลการวิจัยพบว่าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 พบว่า หลักความคุ้มค่า หลักความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม และหลักความรับผิดชอบ เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอยและสามารถอธิบายความผันแปรของประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนายเท่ากับ 0.796 ซึ่งแสดงว่า หลักความคุ้มค่า หลักความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม และหลักความรับผิดชอบ ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 79.60

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แต่ละด้านอยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยที่หลักความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ หลักคุณธรรม หลักความคุ้มค่า หลักความมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส และหลักนิติธรรม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารสถานศึกษาผู้บริหารต้องใช้หลักการในการบริหารงานในสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานต่างๆ ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดต่อโรงเรียนและบุคคลากร โดยสอดคล้องกับนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาหน่วยงานให้มีคุณธรรม และความโปร่งใส ตามแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กมลพรรณ พิงด่าง, 2560) ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน โดยเรียงลำดับ

ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ หลักคุณธรรมและจริยธรรม กับ หลักความเสมอภาค ส่วนที่คงเหลือ 8 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัธยเทศจากมากไปหาน้อย ดังนี้ หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการรับผิดชอบต่อและสามารถตรวจสอบได้ และหลักการตอบสนอง ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วันรบ บุญนำ, 2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนของครูกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตทับทิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม และหลักความโปร่งใส โดยลำดับสุดท้าย คือ หลักความคุ้มค่า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ประสิทธิ์ชัย โสดาวิชิต, 2558) ที่วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีหลักคุณธรรมและหลักความรับผิดชอบต่อค่าเฉลี่ยสูงกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมมีทั้งหมด 4 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก อยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน และความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสิทธิภาพของสถานศึกษาเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น โดยผลลัพธ์ของประสิทธิภาพนั้นผู้บริหารและบุคลากรต้องเป็นบุคคลที่ขับเคลื่อนให้ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จตุรภัทร ประทุม, 2559) ที่วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และความสามารถในการพัฒนาเจตคติทางบวกของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ (ทิพวรรณ สำเภาแก้ว, 2560) ที่วิจัยเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่

ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และความสามารถในการพัฒนาเจตคติทางบวกของนักเรียน ตามลำดับ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ (อนงค์ อาจจงทอง, 2557) ที่วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอยู่กับลำดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาให้นักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ด้านการปรับเปลี่ยนพัฒนาสถานศึกษาและด้านการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ตามลำดับ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กมลวรรณ ยอดมาลี, 2558) ที่วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านและเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียนด้านความสามารถในการพัฒนาให้นักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนส่วนประสิทธิผล และระดับต่ำสุดคือ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามลำดับ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า หลักความคุ้มค่า หลักความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม และหลักความรับผิดชอบ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย และได้ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ได้ร้อยละ 79.60 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่สถานศึกษาจะมีประสิทธิผลที่ดี และสามารถประสบผลสำเร็จในการบริหารงานสถานศึกษาได้นั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับหลักความคุ้มค่า หลักความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม และหลักความรับผิดชอบ และนำหลักการเหล่านี้ไปปฏิบัติงานเพื่อให้สถานศึกษา ได้รับผลประโยชน์สูงสุดและเป็นสิ่งที่ดีต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังนั้นจากผลการวิจัยดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พงษ์พิพัฒน์ นารินทร์, 2563) ที่วิจัยเรื่อง ปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการวิจัยพบว่า ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ หลักประสิทธิผล หลักนิติธรรม และหลักความเสมอภาค ซึ่งสอดคล้องกับ (ปราโมทย์ แสนกล้า, 2562) ที่ทำการวิจัยเรื่อง หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน

จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมาภิบาล ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน ยังพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากมากไปน้อย คือ หลักคุณธรรม หลักความเสมอภาค หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักมุ่งฉันทามติ หลักนิติธรรม และหลักความรับผิดชอบ ตามลำดับ และมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้พบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลและประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยได้สรุปในองค์ความรู้ดังนี้

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสิทธิผลของสถานศึกษา	การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาการบริหารอย่างมีธรรมาภิบาล
1. หลักนิติธรรม คือ ผู้บริหารใช้อำนาจตามกฎหมายวินิจฉัยเรื่องต่างๆ อย่างเสมอภาค 2. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีสิทธิตัดสินใจ แก้ปัญหาปรับปรุงกฎระเบียบในการพัฒนาสถานศึกษา	ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน	ด้านการบริหาร 1. ผู้บริหารควรปฏิบัติตนในการใช้อำนาจตามกฎหมายวินิจฉัยเรื่องต่างๆ อย่างเสมอภาค เพื่อให้ครูและบุคลากรทุกคนได้รับความไว้วางใจในการทำงานของผู้บริหาร 2. ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แก้ปัญหา ร่วมกันกำหนดข้อบังคับในการพัฒนาสถานศึกษา 3. เขตพื้นที่การศึกษาจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการนำข้อกฎหมายสำหรับผู้บริหารไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ เทคนิควิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในการบริหาร ผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดความยอมรับนับถือในการใช้อำนาจทางกฎหมายในการวินิจฉัยเรื่องต่างๆ อย่างถูกต้อง

		ด้านประสิทธิภาพการศึกษา 1. ควรมีการอบรมผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับหลักการและแนวทางในการปฏิบัติเมื่อเจอกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่ต้องแก้ปัญหาโดยมีรูปแบบ 2. วิธีการแก้ปัญหาให้ถูกจุดและเกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด ทั้งนี้เมื่อผู้บริหารรับรู้ปัญหาของสถานศึกษาแล้วนั้น ในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาผู้บริหาร 3. ควรรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องและร่วมมือกันแก้ไขปัญหา รวมทั้งนำข้อคิดต่างๆ มาใช้แก้ปัญหาให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน ด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา 1. หลักความคุ้มค่า 2. หลักความมีส่วนร่วมหลักนิติธรรม 3. หลักความรับผิดชอบ
--	--	---

บทสรุป

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน พบว่า แต่ละด้านอยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักความรับผิดชอบ รองลงมา คือ หลักคุณธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักนิติธรรม ส่วนในด้านประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก รองลงมา คือ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนา

โรงเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน และการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 พบว่า หลักความคุ้มค่า หลักความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม และหลักความรับผิดชอบ เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอยและสามารถอธิบายความผันแปรของประสิทธิผลของสถานศึกษา ส่วนหลักความคุ้มค่า หลักความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม และหลักความรับผิดชอบ ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ หลักการบริหารธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญ คือ หลักความคุ้มค่า หลักความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม และหลักความรับผิดชอบ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ การบริหารสถานศึกษาโดยควรให้ความสำคัญกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ ลักษณะการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นเลิศ และแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กมลพรรณ พิงด้วง. (2560). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กมลวรรณ ยอดมณี. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จตุรภัทร ประทุม. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

- จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2557). *วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม.
- ทิพวรรณ สำเภาแก้ว. (2560). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา* สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณวชิร.
- ประสิทธิ์ชัย โสดาวิชิต. (2558). *พฤติกรรมกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปราโมทย์ แสนกล้า. (2562). *หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา. ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พิมพ์พรรณ สุริโย. (2552). *ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนเทศบาลกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 9 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- วันรบ บุญนำ. (2561). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนของครูกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตทับทิม* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2558). *คู่มือการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ.พี. กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2555). *คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 3 พ.ศ. 2554-2558 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับสถานศึกษาแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช พ.ศ. 2554*. สมุทรปราการ: บริษัท ออฟเซ็ท พลัส จำกัด.
- อนงค์ อาจทอง. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

